

Commemorant la desfeta d'Almansa

Josep Planelles

A l'abril d'enguany, l'autor, confinat com tots, va reflexionar sobre la qüestió nacional.

A causa del meu treball he tingut oportunitat de conèixer i entaular una certa amistat amb persones de moltes latituds. En particular amb americans. I he de dir que sovint he trobat en ells una certa perplexitat en veure que, contra les seues expectatives, jo no encaixava amb el seu prototip d'espanyol. Per començar per parlar català, seguit de la meua no adscripció sentimental a l'espanyolitat. Pel meu costat, veig que des de l'altra banda de l'oceà se té una concepció errònia de la mal anomenada colonització espanyola de les Amèriques, i el motiu d'aquest escrit és ficar un poc de llum en aquest tema.

El retrat de Felip Vè, cap per avall al museu de Xàtiva.

Per què mal anomenada colonització espanyola? La colonització espanyola d'Amèrica, en tot cas, hauria d'anomenar-se colonització castellana d'Amèrica. Una constatació immediata és la llengua que es parla en TOTS els països que s'independitzaren de la corona espanyola: és el castellà, també anomenat espanyol (i aquí rau un primer motiu de confusió). Si hagués estat una colonització de tots els regnes de la corona espanyola es parlarien les llengües dels corresponents regnes. Però en cap estat americà es parla català. En tots parlen castellà (cal remarcar que allà on Portugal va colonitzar, avui es parla portuguès). És possible que algun ultra-nacionalista espanyol pense que "Los catalanes sólo son importantes cuando hablan castellano (Jose Prat, 1984)" i que a Amèrica únicament van anar "catalanes importantes". És clar que alguns catalans, valencians i balears, sobretot en segona línia i amb un volum molt menor que els castellans (els negocis de la corona d'Aragó

estaven al Mediterrani), van anar a l'exploració i fins i tot la conquesta d'Amèrica. Però el que està clar és que aquest fou un projecte de la corona de Castella i per això tot allò mitjanament oficial fou castellà, escrit i realitzat en castellà, inclosa l'"Evangelització". Estaven creant súbdits de Castella, no súbdits de tots els regnes de la corona espanyola.

El que seria també bo aclarir, és que fins el final de la guerra de successió (11 de setembre de 1714), la corona espanyola, a més del regne de Castella, tenia altres regnes sota el mateix monarca. València, Aragó, Catalunya i les Balears (que conformaven l'anomenada corona d'Aragó) eren regnes autònoms amb lleis i fins i tot moneda pròpia. En particular, Catalunya, València i Balears tenien com a llengua comuna el català i compartien molts altres trets, no debades el regne de València i el regne de les Mallorques van ser les entitats polítiques formades

després de la conquesta de Jaume I el Conqueridor. Aleshores, quan s'esdevé el descobriment de Colón, la corona d'Aragó estava bolcada en la seua expansió pel Mediterrani, que aplegà fins a Grècia. Potser per aquest motiu (i altres) el projecte d'Amèrica és un projecte del regne de Castella. Projecte que inicia la reina Isabel de Castella i no els reis catòlics. Pel que sé, el seu marit, el rei Ferran el catòlic, no fica ni diners ni interès en el projecte (o no li'n deixaren ficar?).

Espanya com a estat -nació és un projecte inacabat i parcialment fallit, que inicia Felip V per la raó de la força, contra la força de la raó: "Que en las escuelas no se permitan libros en lengua catalana, escribir ni hablar en ella dentro de las escuelas y que la doctrina cristiana sea y la aprendan en castellano" (Felip V, decret de nova planta 1714). A grans trets, aquesta guerra enfrontà Castella, que recolzava el centralista borbó Felip V, contra la

Commemorant la desfeta d'Almansa

corona d'Aragó que recolzava el federalista Carles d'Àustria. Amb tot, cal reconèixer que l'actitud del regne d'Aragó durant la guerra de Successió no és assimilable a la catalana ni a la valenciana. Fou més tova, si se'm permet dir-ho. Açò però és un detall secundari en el raonament que tractem d'argumentar. La guerra de successió fou llarga i sagnant. Després de la desfeta d'Almansa, el 25 de abril de 1707, les tropes borbòniques penetren al País Valencià saquejant i cremant les ciutats que ficaven resistència, com ara Xàtiva o Vila-Real. La guerra acaba l'11 de setembre de 1714 amb la presa de Barcelona. Després vingueren anys de repressió, la imposició de les lleis castellanques, de la llengua castellana en escoles i esglésies i la pèrdua completa de l'autogovern. Malgrat tot, en 2020, tres segles després, més de 10 milions de persones parlen català i 13 l'entenen. Al llarg d'aquests 300 anys l'intent d'assimilació de la corona d'Aragó a Castella no s'ha

aturat. En 1921 Ortega dictamina que "Castilla ha hecho España y Castilla la ha deshecho" (més tard, en 1974, el seu deixeble Julian Marias diu "Castilla se hizo España". Al seu torn, Sánchez Albornoz escriu: "Castilla hizo a España y España deshizo a Castilla"). Al costat d'aquestes, diguem construccions ideològiques de la nació espanyola, hi ha d'altres més bel·licoses. En citem algunes: Alejandro Lerroux (1931) "La gran fórmula para fortalecer la España imperial es hacer que los catalanes se peleen entre ellos, olviden quienes somos el enemigo y renieguen de su catalanidad". Ramiro Ledesma (1931) "Si una mayoría de catalanes se empeñan en perturbar la ruta hispánica, habrá que plantearse la posibilidad de convertir esa tierra en colonia y trasladar allí los ejércitos del norte de África. Todo menos ... lo otro". Acedo Colunga (1952) "Ustedes creen que hemos hecho la guerra para que el catalán vuelva a ser de uso público?". Calvo Sotelo (1983): "Hay que

fomentar la emigración de gentes de habla castellana a Cataluña y Baleares para así asegurar el mantenimiento del sentimiento que comporta". Felipe González (1984) "El terrorismo en el país vasco es una cuestión de orden público, pero el verdadero peligro es el hecho diferencial catalán". José Ignacio Wert (2012): "Nuestro interés es españolizar a los niños catalanes". Finalment, Felipe VI (2017) va recolzar amb un discurs televisat el "a por ellos", la brutalitat policial contra civils armats únicament amb paperetes quan acudien a la votació del referèndum per la independència de Catalunya que va organitzar el govern català.

Amb tot açò no vull més que fonamentar el que havia dit abans: Espanya com a estat-nació és un projecte inacabat, parcialment fallit i imposat per la força.

Borriana 2020, commemorant la desfeta d'Almansa, confinat pel Covid-19

Un mapa polític del segle XIX.